

► Κάρελ Κόσικ, φιλόσοφος

Η λογική της Αριστεράς

Η σκέψη πρέπει, να παραμείνει πιστή στον εαυτό της.

Η ανώτατη και μοναδική πίστη της είναι: να σκέφτεται.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ στον Αντόνιο Κασούτη

Η συζήτηση, της οποίας εκτενή κομμάτια δημοσιεύουμε, είναι μεταξύ του Τοέχου μαρξιστή φιλοσόφου Κάρελ Κόσικ και του Αντόνιο Κασούτη. Ολόκληρη μπορείτε να τη βρείτε στο Βιβλίο του Κ. Κόσικ *Η κρίση της νεωτερικότητας*, εκδόσεις Ψυχογιός, 2003.

Κύριε καθηγητά, έχετε θεωρήσει,
δικαιολογημένα κατά τη γνώμη
μας, ως ο με σημαντικός
εκπρόσωπος του ταξικού
μαρξισμού (ή νεομαρξισμού)- αλλά
η μαρξιστική ερμηνεία μοιάζει να
έχει «τερματισθεί», μα και η ιστορία
(ή μάλλον η πράξη) νίκησε την
ιδεολογία. Ποια είναι η θέση σας;
Είναι δυνατόν να απλουστεύουμε
τα πάντα έτσι;

Θυμάμαται ότι πριν από δέκα-δεκαπέντε χρόνια, όταν συχνά με καλούσαν
για τις ανακρίσεις, οι ανακριτές της
Κρατικής Ασφάλειας με ρωτούσαν:
Είστε μαρξιστής; Εκείνον τον καιρό
απαντούσαν: «Εάν είναι μαρξιστές ο
Μπρένιεφ και ο Χούζακ, εγώ δεν
μπορώ να είμαι μαρξιστής. Εάν εγώ
είμαι μαρξιστής, αυτοί είναι ορκι-
σμένοι αντιμαρξιστές».

Σήμερα, όμως, η κατάσταση έχει
αλλάξει. Μετά την ανατροπή του
Νοέμβριου του 1989, στους καθηυτορέ-
πει κύκλους δεν γίνεται λόγος για
το συγγράφεα του Κεφαλαίου (μετά
τον Σπινόζα και τον Χέγκελ επανα-
λαμβάνεται η ιστορία του φόδιου
σκάλου) και οι πρόκρητοι της Πρέγας
έσπευσαν να επιβεβίξουν την πίστη
τους στην οικονομία της αγοράς δι-
αγράφοντας τα ονόματα του Μαρξ
και της Ρόλας Λούζεμπουργκ από
το κατάστικο. Μέσω σε μία τέτοια
κατάσταση θεώρησαν πράξη στοχει-
ώδωνς εντιμότητας (είναι ίσως απα-
ραίτητο να θυμήθουμε τι σήμαινε η
εντιμότητα, η νεροπή, η αιδώς στην
αρχαία Ελλάδα);

Η εντιμότητα είναι η βασική αρχή
της δημοκρατίας) να υπερασπιστώ
δημοσίων εκείνον τον μεγάλο στοχα-
στή. Γνωρίζω τα προσκόμματα που
έχει να αντιμετωπίσει μια τέτοιου
είδους προσέγγιση. Όποιος ελκύεται
από μια ορισμένη τάση και θεωρείται
θωμαστής, χρυσερλανός, χαίντεγκε-
ριανός, εκτίθεται στον κίνδυνο να
βάλει την υπογραφή του στη θεω-
ρία και να χάσει την ικανότητα να
σκέπτεται.

Θα έλεγα, λοιπόν, εάν πρέπει να

Η σκέψη είναι ένα μεγάλο δώρο και μοιάζει να είναι κάτι το πρό-
φανές, αλλά είναι επίσης επώδυνη, κοπιαστική, δύσκολη. Γ' αυτό
συχνά ανταλλάσσεται μ' ένα υποκατάστατο, που είναι ο υπολο-
γισμός. Ο υπολογισμός γίνεται δίχως κούραση, από μόνον του

αποφασίσων για το πού ανήκει, ότι
είμαι ήνας οπαδός της κριτικής σκέ-
ψης. Μία τέτοια έκφραση είναι εν-
δεχομένως ασαφής, αφού η μια από
τις δύο λέξεις πλεονάζει: η σκέψη
είναι στην ουσία της κριτική και η
αληθινή κριτική είναι σκεπτόμενη.
Η σκέψη είναι ένα μεγάλο δώρο
και μοιάζει να είναι κάτι το πρό-
φανές, αλλά είναι επίσης επώδυνη,
κοπιαστική, δύσκολη. Γ' αυτό συχνά
ανταλλάσσεται μ' ένα υποκατάστατο,
που είναι ο υπολογισμός.

Ο υπολογισμός γίνεται δίχως κούραση,
από μόνον του. Οι άνθρωποι υπολο-
γίζουν πώς να κάνουν αγαρές σε καλή
τιμή, πώς να κερδίζουν πολλά, πώς να

απομακρύνουν έναν αντίπαλο και να
εξαφαλίζουν ένα υψηλό λειτουργήμα
ή ένα καλό πόστο, υπολογίζουν και
έχουν την εντύπωση ότι γνωρίζουν
τη ζωή και ότι έχουν πώς πάνε τα
πράγματα στον κόσμο. Αντιθέτως,
οι άνθρωποι στην πραγματικότητα
δεν έχουν την παραμικρή ιδέα για
το τι συμβαίνει γύρω από αυτούς,
και κυρίως σ' αυτούς. Υποκύπτουν
στην εντύπωση και γίνονται εύκολη
λεία της ιδεολογίας, της παλαιάς ή
της νέας.
Η σκέψη και η ιδεολογία αποκλεί-
ουν η μία την άλλη. Η ιδεολογία
δεν σκέφτεται, αλλά υπολογίζει
και παραπλανά.

Μείνετε σκαριόλος για μεγάλο διδύμητο, μετά τη σύντηση και παρούσεών εποιήστε που συνέρχεται Άνωκτή στη Πρέβεζα. Γιατί Επρόκειτο για μία σκανή που προετοίμασε κάπη καινούργιο ή δε;

Τι είναι η σκανή και τι σημαίνει συντηση; Ε' ωστε τη φάλαιρη εποχή που ζόριμε μέμπια δεν είναι εύλογη η σκανή και μήπως δεν θυμάζει στην υπορρήγη το οικούμενος και τα οικονομικά πράγματα, που ο επιφανειώνς λόγος παραλήπτει και συνοκτίζει; Οι λόγιοι έργων την τάση να υπερεκτείνουν τη σημασία της λέξης που γράφεται ή προφέρεται, κανείς από αυτούς τους διαφέρει να νόμιμα τη σημασία του λεπτού [της πλειοψηφίας]. Με τη σημαντικότερη διαφορά των τριών φράσεων: η πλειοψηφία σημαίνει, η πλειοψηφία άργει να σημαίνει, η πλειοψηφία υπερεκτείνει να σημαίνει, έργεται στο φαίνεται διαφορά των οικονομικών καποτάθλων. Στη κρίσιμες σημειώσεις, πλέοντες εκπονούνταν στόχοι διάστασης, πλέοντες επιτομής, στο όπαθρο, και με τον αμφιρρυτό οργανό των δηλώσαντων την πολιτική τους στάση. Το πλέοντες που φωνάζει συνθήματα, που διαλέγει τη δύση ή το δινόβος, αποφασίζει για την απορία: στερημένες κυβερνήσεις, πέφενται, καθετώπιτα που παραπλέον δημιουργούνται για λόγο στα πόδια τους. Ο λαός, που στην Πράγα του Νοέμβρη του 1989, χάριν με τη σημασία του παρασεία στους δρόμους έριξε κάτια ένα σάτο και μαργάνισμένο καθετώπιτα, σήμερα συνιστάει. Συνιστάει, όργε, γιατί είναι καιρούμενος και απογειώμενός με τις υποθέσεις του, με τη δουλειά, με το κόρδον, με το κοντήρη της περιοσίας του, ή γιατί δεν έχει τίποτα να πει και αφήνει άλλους, τους εκπραεδώπους του, να μάλις γι' αυτόν και εξ ονόματός του; Ημήπως θα εξόργιζες ευρεότερης την έλλειψη κανονιοποίησης και τους φίλους του, αλλά δεν έχει την επωνύμια να το κάνει και δεν είναι επονόμηση διαποτών της ενετικότητας του με τις καποδάκτηλες λέξεις; Ή δεν είναι όλοι ριθεί, όπως τόπες αλλαγής φορές; Οι λόγιοι σιγνέ δεν καταλαβαίνουν διότι η πλειοψηφία μάλιστα και όπως συνηθίζει, αφού εκφράζει τη γνώμη της με τη γλώσσα της, την οποία οι μάστιρες της πάντα αγνοούν. Υπάρχει αυτός που πρέπει να σπειρει και να μαζέψει τους καρπούς, αυτός που πρέπει να χίλιει σπίτια, αυτός που πρέπει να έδηγησε τα λευκόφερά και τα τρέμα, αυτός που πρέπει να μαρδώσει το παρθένομέλι, αυτός που πρέπει να παρηγάπτει στην πλειοψηφία, που δεν μιλάει] ή τη συνηγόρησην τη γεγονότα, το έργο, οι ιστορίες, ταν οποίοιστον νέρνα και τις προειδοποιήσεις δεν λαμβάνουν υπόριτη τους.

Το 1958, σε μια μεγάλη συνέλευση «φιλοεργάτων» από την Πράγα (συγκεντρώμανταν γύρω στους δικαιούχους), με προέρεψην για «αυτοδιοίκηση με το πλείσμα της εποχής» και να απαρνήθηκεν τη φράση μας: «Ελήγε η καραργία της Αδελφότητας, πρήξτη η εποχή της κρητοκής σελήνης». Αρνήθηκε. Το 1969, ο Γκαρέσταβ Χούλιν και ο τότε πρόεδρος προστασιούντων να με πέισουν να συμβιβλέσουμε «το πλείσμα της εποχής» και να εγκαταλείψουμε

αυτός που πρέπει να νικούμεθα: το δέσος και τα καθαρύγια του αυτού, αυτός που πρέπει να δερπεστεί και να γειρούγισει - να την η ευφρόσεια των ανθράκων, την οποία οι λόγοι, τα φλαμμένοι από το θεαματικό για το εξερευνητικό και δέντες οι ίδιοι συνεισέμενο θεαματικό για την εξερευνητική τους, χωροταξίζουν ως κονιόποτη. Οι διανοούμενοι της εποχής μας, κακομαθημένοι νέρνα και ματαβιδεύονται, είναι ίδιοι πολύ στρατημένοι προς τους εποπόεις τους, προς τη σπουδαστήρια τους και προς τους δικόδιους βοριβάλλες και μαρκούσκες λόγοις, ώστε δεν ακούνε τα λόγια η αυτή του λαού (της άφονης

όποιη μεν, σύμφωνα με την οποία η σειρά λογοθέτου του 1968 συνιστά μία στρατηματική εισβολή). Αρνήθηκε. Μετά την Νοέμβρη του 1989, φάνων σ' εμένου σήματα από πειραστήρες πλευρές, που μας λένε να εντάξου το μαύρο μας στο κέντρο, να λανγκεύθου επιπλέοντας, να συμβαδίσουμε «το πνεύμα της εποχής» και να ενισθούμε ως κονιόποτη της νέας οδοιολογίας που ανέρχεται.. Μεν δινούν να καποτάζουμε, σε μία τέτοια περίπτωση, θα μπορούσα να μάκινα στο ραβδόφυλο ή στην τρέλαρα ή πας δια πέραν εισηγήσας σε μία δικτούρας και λαβάκοποτηρας ειδονών (ριζόδραφον, τηλεφράση, δεφρίμιση, κονιμαγρόφαση) και κα-

σκεται στο τέλος του και φαίνεται να έχει εξαντλήσει τα όριά του: η ύπαρξη του είναι η καριόργια μίας στείρεσης επανάκτησης του ομοίου σε μεγαλεύοντα διαστάσεις. Παίρνει ποτ σημαντίνει: έχει μένοντας ο πλεύστος μίας πρανομαλής μειονότητας (οι κάτοικοι του Βερρά), αλλά διαβιδεύεται επίσης η κενότητα και η ένδειξη πνεύματος, από τις οποίες γεννιούνται η βία, η απογοήτευση, τα ναρκωτικά, η απόγνωση, η μαρία, η κάθε είδους παροίες. Οι θιάρωνται έργων εισηγήσανται δια το ίδιο εκείνο μέτρο και η ίδια εκείνη διάσταση, με τις οποίες και μόνο καταφέρνει κανείς να υπερβεί τον περιορισμό του σπηλαίου, ασχέτης αν πρόκειται για στρατών ή για πακτελές συνιδέσμου, και οργήνε προς το Ζέφυρο, προς την Κλειστή του οάραμα. Η επιστροφή στην αρχαία πόλη ή στη μεσαίωνας γειτονιακή κοινότητη, που κατέβην αυτή τη διάσταση, δεν είναι δυνατή, η ίδια στο κοινωνικό τους θα ήταν αναπόφευκτη για την εύγραφη άνθρωπο.

Μία απλευθερωτική εναλλακτική λύση μπορεί, συνεπώς, να γεννηθεί από τη δημιουργική και συσχωτική φωνωσία, από την αναδημητή της διάστασης που απονούνται από τη σύγχρονη εποχή.

Εάν η «φωνοτερή» δεν καταγράφει αυτή την προγραμμάτωρα, θα δρεπει να συναγενεύσται απλά και να κόνει πλάτες στη «δεξιά» μέρη στη φύση του σπηλαίου, που είναι ποτέ, θερινή, θερινή, γελοία, με μπορεί να μεταμφαθεί σε μία αιματηρή, φόρα, σε μία καταστροφή δέμων τέλος.

Η σκέψη πρέπει, να παραμείνει ποτέ στον εαυτό της. Η ανάταπη και μοναδική πλοτή της είναι: να σκληρέται, δεν πρέπει λοιπόν να ανευρούνται και να επινοήσει ένα νέο παρδείσιο, να είναι αρκετό να στραγγιτεί πάνω σ' αυτό που ομέρα κανιαρρέι και να προστέθηκεν για την άνθρωπο. Κάποιες έγραψα ότι, σ' αυτή την τιμή, έχουν κρυπτογραφηθεί, δηλαδή κρυψτε, οι απελευθερωτικές δυνατότητες, και είναι υποχρέωση της περίεργης να αναρκευθεί εκ νέου: τι είναι η οικονομία (τι είναι το σπίτι, τη κατοικία, τη οικογένεια «επεργάτηράδημα»), τι είναι η επισήμη (τι σημαίνει για τον άνθρωπο να γνωρίζει τα πρόγραμμα που είναι συνάδει και να έχει να τα διακρίνει από κάτια που είναι δευτερεύοντα); τι είναι η τεχνή (τι είναι η είλην τού το βρίσκεται στον κόσμο και να μη διαμένει σε ρίζα σπηλιά, να έχει συνείδηση του κόσμου και να μην τον αφίεται);

Α' δύο έως πει προκύπτει ότι: το συστατικό κίνημα είναι και πρέπει να είναι σε κρίση, γιατί κινείται στο εσωτερικό του κυρίωσου μοντέλου, που έχει εξαντλήσει ιστορικά, που είναι στείρο και πνευματικά φραγμός, και το λεπτόνταν στο τέλος του και φαίνεται να το υπερβεί και να το δρασεί. Η φωνή της σύγχρονης εποχής έγκειται στο γεγονός ότι, συγκριτικά με το κυριαρχό μοντέλο που ικανοποιείται στην Ευρώπη, στην Ιαπωνία, στη Βόρεια Αμερική, απουσιείται μία απλευθερωτική εναλλακτική λύση. Αυτή η εναλλακτική λύση δεν είναι κάτι διαφορετικό, αλλά το ίδιο εκείνο μέτρο και η ίδια εκείνη διάσταση, με τις οποίες και μόνο καταφέρνει κανείς να υπερβεί τον περιορισμό του σπηλαίου, ασχέτης αν πρόκειται για στρατών ή για πακτελές συνιδέσμου, και οργήνε προς το Ζέφυρο, προς την Κλειστή του οάραμα. Η επιστροφή στην αρχαία πόλη ή στη μεσαίωνας γειτονιακή κοινότητη, που κατέβην αυτή τη διάσταση, δεν είναι δυνατή, η ίδια στο κοινωνικό τους θα ήταν αναπόφευκτη για την εύγραφη άνθρωπο.

Μία απλευθερωτική εναλλακτική λύση μπορεί, συνεπώς, να γεννηθεί από τη δημιουργική και συσχωτική φωνωσία, από την αναδημητή της διάστασης που απονούνται από τη σύγχρονη εποχή. Εάν η «φωνοτερή» δεν καταγράφει αυτή την προγραμμάτωρα, θα δρεπει να συναγενεύσται απλά και να κόνει πλάτες στη «δεξιά» μέρη στη φύση του σπηλαίου, που είναι ποτέ, θερινή, θερινή, γελοία, με μπορεί να μεταμφαθεί σε μία αιματηρή, φόρα, σε μία καταστροφή δέμων τέλος. Η σκέψη πρέπει, να παραμείνει ποτέ στον εαυτό της: Η ανάταπη και μοναδική πλοτή της είναι: να σκληρέται, δεν πρέπει λοιπόν να ανευρούνται και να επινοήσει ένα νέο παρδείσιο, να είναι αρκετό να στραγγιτεί πάνω σ' αυτό που ομέρα κανιαρρέι και να προστέθηκεν για την άνθρωπο. Κάποιες έγραψα ότι, σ' αυτή την τιμή, έχουν κρυπτογραφηθεί, δηλαδή κρυψτε, οι απελευθερωτικές δυνατότητες, και είναι υποχρέωση της περίεργης να αναρκευθεί εκ νέου: τι είναι η οικονομία (τι είναι το σπίτι, τη κατοικία, τη οικογένεια «επεργάτηράδημα»), τι είναι η επισήμη (τι σημαίνει για τον άνθρωπο να γνωρίζει τα πρόγραμμα που είναι συνάδει και να έχει να τα διακρίνει από κάτια που είναι δευτερεύοντα); τι είναι η τεχνή (τι είναι η είλην τού το βρίσκεται στον κόσμο και να μη διαμένει σε ρίζα σπηλιά, να έχει συνείδηση του κόσμου και να μην τον αφίεται);